

Radu PENCIULESCU:

„Să-ți faci întotdeauna treaba ta până la capăt”

De la un timp, am noroc. Pe unde întâlnesc preselecții, le trec. Așa am pățit și cu workshopul lui Penciulescu. M-am dat de trei ori peste cap și iată-mă între cei douăzeci de norocoși (actori, actrițe și regizori). Huzur, lux, privilegiu... asta am trăit timp de zece zile. Laborator. Am stat minute în șir pe o replică, uneori chiar pe un cuvânt... ne-am întors la școală pur și simplu, dar o școală ideală, fără ierarhii, fără note, fără examene, fără scadențe. Dar, cum viața mea nu poate fi niciodată simplă până la capăt, iată că mă pricopsesc cu rugămintea celor de la *Teatrul azi* să fac un interviu cu domnul Radu Penciulescu. De ce eu dintre toți? Habar n-am. Poate din cauză că am mai scris, când și când, o piesă de teatru și, bună, rea, contează mai puțin, important e că s-a dus vestea că sunt mai alfabetizată ca alți actori. Să-i cer asta domnului Penciulescu nu era așa ușor cum părea din unghiul celor de la revistă. Zi de zi, clipă de clipă, pauză de pauză, cineva voia ceva de la omul ăsta... noi ăștia de la workshop, instanți și foarte vechi și dragi prieteni, televiziuni... aveam permanenta senzație că rupem toți bucăți din el și le halim pe nemestecate. Împovărată de sarcina cu care m-am pricopsit, m-am dus la domnul Penciulescu, m-am așezat pe vine în fața scaunului pe care stătea și i-am explicat că eu nu țin... dar, dacă cumva ar fi de acord, când are puțin timp, că m-au rugat oamenii ăștia... că... m-a întrerupt și mi-a zis: „Dacă-mi pui tu niște întrebări, îți răspund la ele.”

Radu PENCIULESCU și participanții la *workshop*

Stânjenită cum sunt de la natură, am tot amânat treaba asta până în ultima zi, nu-mi venea să mă fac stăpâna pe pauza lui de masă sau odihnă. Vine ultima zi, deci. Mă duc, hotărâtă la el și-i spun: „Azi, după ce se termină totul, indiferent unde mergeți, vă duc eu cu mașina.“ A zis „bine“ și m-a privit amuzat. Cred că-i place câte o fată de-asta care îi face program ca și când ar avea dreptul. Intenționez să îi iau așa-zisul interviu în timp ce-l ducem de la Național oriunde ar fi avut treabă în ultima lui seară în România, dinaintea întoarcerii în Suedia. Colegii mei, mai normali, mai intuitivi, dar și mai tineri și mai obraznici ca mine, au tăbărit pe om după ce s-au terminat *workshopul* și șampania, și fursecurile și ne-au dat și diplome de cursanți, au tăbărit pe domnul Penciucescu zic, să meargă cu ei la o vodcă. Și iată-ne pe câțiva dintre *workshopiști* la restaurant cu the „salesman of the work from the shop“. Acolo am vorbit în voie, după care urma ca eu să-l înșfac și să mergem împreună la UNITER să-mi dea interviul cu pricina. În atmosfera de restaurant mi-a venit inspirată (cred) idee să împart privilegiul de a pune întrebări maestrului cu colegii mei de *workshop* și pahar. Deci, ce urmează e discuția așa cum a decurs ea din momentul în care eu le-am propus tuturor să facem toți acolo interviul, ca să scap și eu de-o grijă. (Lia Bugnar)

Interviu Penciucescu la o vodcă postworkshopială

Radu Apostol: *Ați lucrat vreodată cu un dramaturg? Sau ați lucrat vreun text pe care l-ați solicitat dumneavoastră?*

Radu Penciucescu: De nenumărate ori... sigur că da... Eu n-am pus în scenă numai piese clasice. Veneau mulți dramaturgi la noi... Era câte unul cu care comunicam mai bine decât cu altul... îmi trimitea o piesă, o citeam... i-o trimiteam înapoi... „Vezi că actul doi coboară sau...“ Dar n-am încercat niciodată să scriu eu o piesă. Eu nu sunt scriitor. Am nevoie să primesc impulsurile de la un scriitor și să fac ceva cu ele.

R.A.: *Din dramaturgia românească e vreun nume care...*

R.P.: De la noi? Nu mai știu. Păi, de unde să știu?! Cine-mi trimite mie piese? Eu nu mai cunosc exact ce se întâmplă aici.

Lia Bugnar: *Da', dacă v-ar trimite, ați citi?*

Radu Penciucescu (râde): Poate. Nu știu. Trebuie să fiu în dispoziție să citesc că, dacă nu sunt, nu citesc.

L.B.: *Da' citiți în fiecare zi?*

R.P.: În fiecare zi și-n fiecare noapte. Ai să râzi... Senzațional că întrebarea asta vine exact acum. Înainte de a veni aici, eu tot mă căzneau să recitesc piesele lui Shakespeare și aproape că nu puteam, pentru că tocmai găsisem niște cărți vechi pe care le-am cumpărat de la un anticariat și citeam lucruri din tinerețea mea. Panait Istrati am citit. Și mă tulbura Levantul ăsta care... și ziceam „lasă-mă, dom'le, cu Shakespeare... Levantul e totul...“ Sigur că citesc. Tot timpul. Păi, altfel cum să trăiesc?! Mă mai uit pe la televizor... eu nu mă duc la teatru niciodată. Și citesc mult.

L.B.: *De ce nu vă duceți la teatru?*

R.P.: Pentru că e greu, măi. Ca să mergi la teatru, trebuie să fii în curentul social. Trebuie să te gândești, să te duci, să cumperi un bilet, să vii acasă, să te duci a doua zi la teatru, să... dacă plouă ce faci? Eu sunt un om batrân. Batrân și singuratic (*zâmbește într-un fel din care simțim că râde de noi*).

Rodica Ionescu: *Vă simțiți mai aproape de universul lui Shakespeare sau de cel al lui Cehov?*

R.P.: Nu pot să răspund la asta. Pentru că amândouă îmi sunt atât de importante încât... Eu cred că poți să-ți petreci viața ca om de teatru citind doar

doi autori: Shakespeare și Cehov. Ăștia iau tot. Tot restul e aici. Mă mai gândesc așa, din când în când... mă tot trage Pino acuma să-i fac un plan de viitor... Ar mai exista și un al treilea, într-un fel... Büchner. Acest mare geniu al teatrului contemporan... ăsta a trăit până la 24 de ani, a scris trei piese și fiecare dintre ele este începutul unei noi ere în teatrul contemporan. Deci ăștia ar fi: Cehov, Shakespeare, Büchner.

R.A.: *Citeam memoriile lui Chaplin și el zicea că nu-l interesează Shakespeare sub nicio formă...*

R.P.: *Și ce treabă am eu cu ideea lui?*

R.A.: *Pentru că e foarte interesant. El spunea că e foarte departe de Shakespeare și, dacă te uiți la toată creația lui Chaplin...*

Liviu Lucaci: *Creația lui e foarte aproape de Shakespeare...*

R.A.: *E aproape... e foarte aproape... indirect... Dar creația lui n-ar fi fost la fel dacă l-ar fi preocupat Shakespeare...*

R.P.: *Păi, de-aia n-a citit teatrul lui Shakespeare. Pentru că el e shakespeareian de la mama lui, nu știu cum să-ți spun. Tu ceri cetățenia cehoslovacă pentru că ești român. Da' dacă ești cehoslovac, nu te interesează cetățenia cehoslovacă.*

R.A.: *Și dintre creatorii de film există câțiva care vă plac mai tare, care vă sunt mai aproape?*

R.P.: *Filmul care îmi place cel mai tare, filmul meu favorit este *Amarcord*. ăsta e filmul vieții mele. Și Fellini este REGIZORUL pentru mine. Nu înseamnă că e cel mai bun film. Mai sunt și altele care-s mai bune, dar mie asta îmi dă satisfacții totale. E uman... De exemplu, dacă te uiți la creația lui Fellini, el se ocupă numai de monștri. Ba pitici, ba prea înalți, ba nu mai știu cum, dar pe nici unul dintre monștrii ăștia el nu-i privește cu cinism. Nu-i privește monstruos. Ei sunt copiii sufletului lui, degajă o umanitate și o căldură peste care nu poți să treci. Și, din Fellini... *Amarcord* e o imagine a lumii. Și mai e ăsta... ăsta... cum îl cheamă... iugoslavul ăsta...*

L.L.: *Kusturica.*

R.P.: *La fel ca Fellini... ăștia doi sunt shakespeareieni... *Vremea țiganilor* este ca cea mai shakespeareiană dintre piesele lui Shakespeare. E toată lumea acolo...*

Ionuț Caras: *Mie mi se pare că-i mai mult cehoviană... Adică e un amestec acolo...*

R.P.: *Foarte bine, corectează-mă, că de-aia ești aici.*

I.C.: *Da' ne-ați spus la un moment dat că nu vă place deloc „Cui i-e frică de Virginia Woolf“... de ce?*

R.P.: *O oroare de piesă. Eu am oroare de chestiile astea pentru că eu le găesc seci și demonstrative.*

L.B.: *Ziceați și de Bergman cam același lucru. Sau nu-ndrăzniți s-o ziceți în interviu?*

R.P.: *Măi, eu pot să-ndrăznesc. (Râde și pronunță răspicat) Am oroare de Bergman.*

L.B.: *Haideți că aici nu-i așa periculos cum ar fi dac-ați zice-o în Suedia...*

R.P.: *Știi de ce am oroare de el? Nu pentru că el nu e o mare personalitate... sunt și filme care-mi plac... eu acuma mă alint un pic da'... am oroare de el pentru că e pretențios, pentru că e ezoteric, și pentru că n-are umor. Se ia în serios tot timpul. Nici pic de umor. El se ia în serios: „Băi, băieți, ia tăceți din gură, că acum am venit eu și v-o zic.“ Și noi toți zicem: „Zi-o!“ Acest sentiment eu nu-l suport.*

Foto: Augustin Bucur

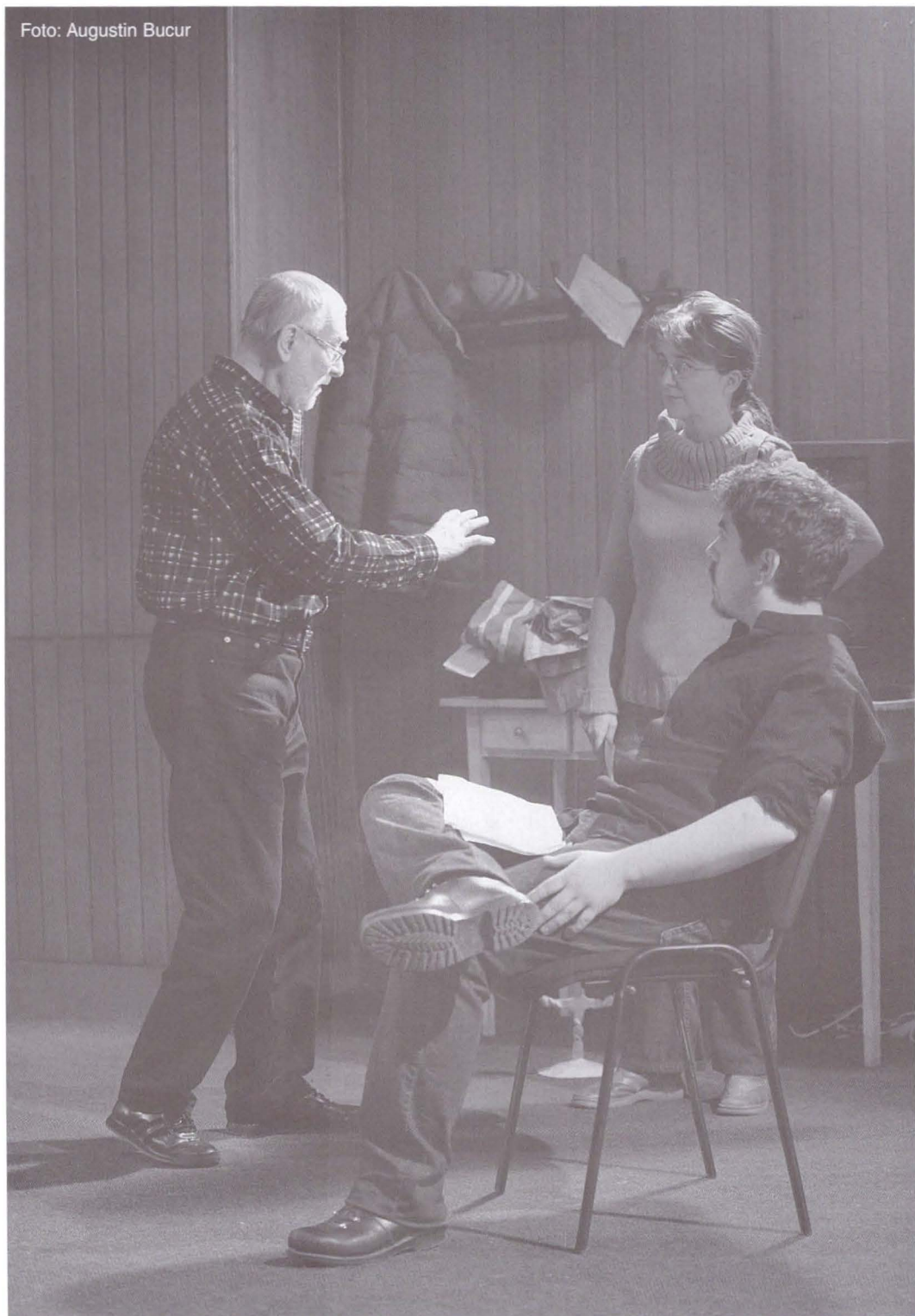
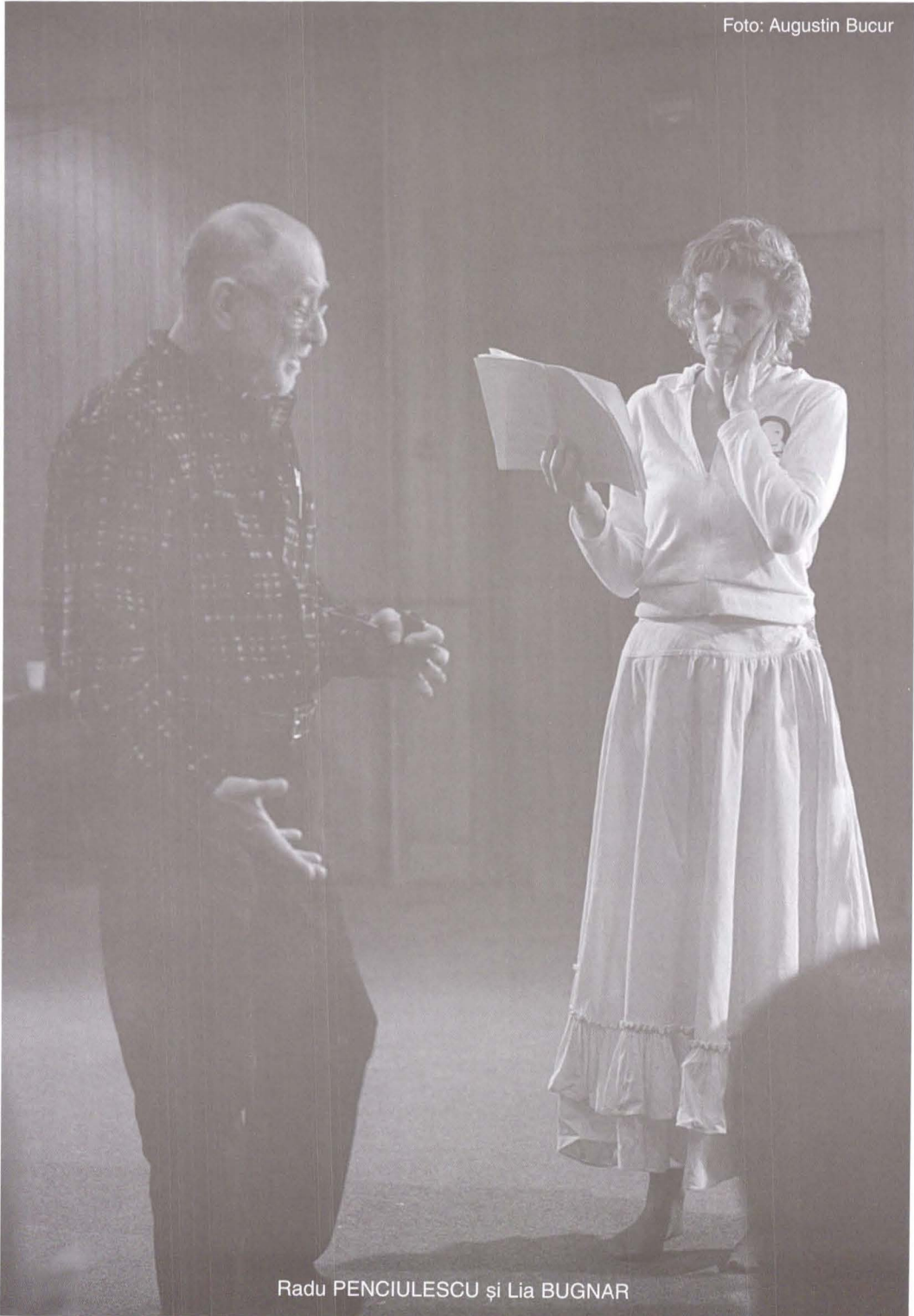

Foto: Augustin Bucur

Radu PENCIULESCU și Lia BUGNAR

I.C.: *Și asta e și la Cui i-e frică de Virginia Woolf?*

R.P.: Acolo e mai rău decât atât. Rolurile nici nu există (eu evident că exagerez). Da' rolurile nici nu există. Sunt „partituri pentru actori de geniu“, nu știu cum să spun. Și asta mă plictisește îngrozitor.

L.B.: *Vă place teatrul?*

R.P.: Rareori. Uite... altă piesă a lui Albee – *Zoo story*. Aia da! Când vorbesc de el... mă gândesc la *Zoo story*. De *Virginia Woolf* să n-aud.

R.A.: *Știu că ați fost unul dintre primii, dacă nu primul din România care ați lucrat cu studenții dumneavoastră Beckett...*

R.P.: Știi cum s-a-ntâmplat? Când aveam eu clasa asta de regie în care era Șerban și atâția... și Manea și Helmer și toți... era în 1964. Și atunci am plecat eu pentru prima oară în Occident. M-am dus în Anglia că m-a invitat British Council sau nu mai știu ce organizație era, sărbătoreau 400 de ani de la nașterea lui Shakespeare. Și-ăștia mi-au dat drumu', eu m-am dus acolo. Și-am văzut lucruri nemaipomenite, care m-au inspirat foarte tare. Da'-ntr-o bună zi, ajung eu la o librărie franțuzească. La Londra. E aproape grotesc că la noi a plecat treaba asta de la o librărie franțuzească din Londra. Și-am cumpărat vreo treizeci de cărți din astea mititele de se rupeau când le deschideai. Tot Camus... piese și romane... și tot Ionescu... și tot Dürrenmatt. Și tot ce era, ca să spun așa, literatura și dramaturgia anilor '60. Și-am făcut un teanc așa mare, l-am legat cu niște sfori, am venit înapoi, m-am dus la clasă la mine, am luat teancul de l-am pus pe masă, am luat o foarfecă, am tăiat și zic: „Hai să citim și noi astea pe care nu le-am citit până acum“, că nu existau în România. Și eu am citit cot la cot cu studenții mei. Nu e că eu am citit întâi și ei după. Schimbam cărțile între noi. Și, la sfârșitul aceluia semestru, era George Dem Loghin, toată lumea l-a uitat, da' el era rectorul institutului, el ținea spinarea la tot, nu era un tip prea subtil el însuși, da' dacă eu îi ceream ceva, îmi ținea spinarea... și, cum ziceam, la sfârșitul aceluia semestru, am făcut un examen cu studenții, care a fost începutul noului teatru în teatrul românesc. Eu pretind asta. Poate să mă contrazică cine vrea, că pe mine nu mă mai interesează. Și-am pus atunci... studenții la regie au pus... fragmente, nu piesele în întregime... au pus *Ubu Rex*, *Neînțelegerea*, au pus *Romulus cel Mare*... apoi *Lección* lui Ionescu... Manea a pus *Lección* lui Ionescu... un spectacol tulburător pentru decenii... toate astea s-au întâmplat la institut atunci. Când s-a auzit în Institutul de Teatru din București prima replică din – era tradusă de Vulpescu – din *Ubu*... când, nu mai țin minte cine juca... Pittiș... când a venit Florian Pittiș pe scenă și a zis „Căcat“ cu toată rezonanța, asta a fost începutul unei noi ere în teatrul românesc. După părerea mea. Și-așa a fost. Deci, consecința a călătoriei mele, când eu am găsit materialul ăsta de aur și l-am împărțit frățește cu grupul ăsta de studenți, atunci am început noi să înțelegem că teatrul e și altfel. Dup-aia totul era posibil la teatru.

R.A.: *Fellini zicea că și-a scris memoriile ca să aibă material pentru filme. Dumneavoastră v-ați scris vreodată memoriile sau o să le scrieți?*

R.P.: Niciodată. Eu nu sunt scriitor, domnule. Mie-mi place să vorbesc la cârciumă și-atât.

R.A.: *Care-i relația între viața personală și opera unui artist?*

R.P.: Nu știu. Ori nu-ți înțeleg întrebarea, ori într-adevăr nu știu.

Radu Apostol (nu se lasă): *Cât de personal ar trebui să se arate un artist în opera lui? Cât pune din viața proprie în operă?*

R.P.: Mi-e greu să-ți răspund, dragule. Mi-e greu să-ți răspund, fiindcă că n-am criterii pentru asta. Eu am să-ți spun o mică întâmplare, dar vreau să-ți zic

din capul locului că eu nu înțeleg exact semnificația acestei întâmplări. Eu n-o spun ca pe o pildă, ci ca pe o nedumerire. Mi-aduc aminte, când am făcut eu aici *Regele Lear*, și, într-o seară, după spectacol – unul dintre primele spectacole – ieșeam prin foaier să plec acasă. Și, la scara care duce la balcon, pe treaptă, mi-aduc și acum aminte, ședea Olga Tudorache. Și când ajung în dreptul ei, că ea are un mod ciudat de a face complimente, îmi spune: „Dac-aș fi în locul tău, mi-ar fi rușine. Îmi vine să-ți trag două palme. Să pui atâta din persoana ta privată într-o operă e imoral.“ Așa mi-a spus ea. Ce-a înțeles ea prin asta, nu știu. Dar eu nu cred nici o secundă că ea avea dreptate. Așa a recepționat ea.

L.B.: *Da' poate o făceați inconștient... fără nici un fel de intenție...*

R.P.: Păi, de-aia-ți povestesc, pentru că eu nu știu, da' din punctul meu de vedere nu era așa. Acuma, să nu-ți mai spun că eu sunt foarte flatat de asta, de-aia-mi și aduc aminte de asta după treizeci de ani. Pentru că a avut o conotație care a fost cea mai corozivă, dar și cel mai frumos compliment în același timp. „Dac-aș fi în locul tău, mi-ar fi rușine. Nu te-arăți gol în fața oamenilor!“

L.B.: *Cum a fost cu workshopul ăsta? A meritat deranjul?*

R.P.: Asta întrebați-vă pe voi.

L.B.: *Ne vom întreba după ce plecați. Ziceam dacă, din unghiul dumneavoastră, a meritat.*

R.P.: Întotdeauna merită. Eu întotdeauna am avut curiozitate și respect pentru oameni. Nu neapărat pentru actori. Mie-mi plac oamenii așa... îmi place să vorbesc cu șoferul, îmi place femeia de serviciu, îmi place să fiu atent la lucruri pe care nu le știu și care-mi vin la ureche. Din cauza asta, un *workshop* din ăsta pentru mine nu-i un prilej de exercițiu profesional, ci un prilej de a mă întâlni cu un grup de oameni. După aia te desparti de grupul ăsta de oameni sau nu te desparti de grupul ăsta de oameni. Asta e o chestie pe care o decide timpul. Când am avut eu studenții despre care vă tot povestesc, ei au intrat la școală pentru că erau buni. După aia au devenit ei persoane importante în viața mea. Nu invers.

Brândușa Mircea: *Pentru că ați spus că sunteți în căutare de oameni și întâmplări, dincolo de ce-am studiat...*

R.P.: Draga mea, eu nu caut. Lucrurile vin la mine fără să le caut...

B.M.: *...a venit ceva surprinzător la dumneavoastră în aceste zile?*

R.P.: Totdeauna... în fiecare minut... dar... abia peste o lună pot să-ți răspund într-adevăr la întrebare. Romanul meu preferat, deși nici nu sunt mistic nici altfel... e *Demoniul* lui Dostoievski. Eu citesc Dostoievski de la A la Z la fiecare douăzeci de ani. Mai trec douăzeci de ani, iar îl citesc... mai trec douăzeci de ani, iar L-am citit de vreo trei ori până acum. Ei, și acolo e un personaj care exprimă într-o replică, nu pot să-mi aduc aminte exact citatul, dar exprimă într-o replică, esența dogmatismului. El vorbește despre un altul și spune: „El își închipuie asta despre oameni și trăiește fericit cu părerea lui“, adică el a pierdut orice relație cu viața și trăiește cu imaginile pe care și le-a făcut despre ea. Asta e, după părerea mea, moartea definitivă a artistului. Artistul trebuie să se lase surprins întotdeauna. Ca să nu mai vorbim că, și dacă vorbim despre actori, de nivelul lor tehnic... problema nu e să stăpânești... problema e să-ți permiți să fii scos din echilibru... pentru că actul de creație se petrece când îți recâștigi echilibrul. Dacă stai în echilibru tot timpul ești egal cu tine.

L.B.: *Care-i diferența dintre un actor bun și unul prost?*

R.P.: Nu știu... Habar n-am (*râde*). Un actor care m-atinge e un actor care ajunge cu lucrul asupra rolului într-o zonă în care el nu mai comentează rolul. Uite,

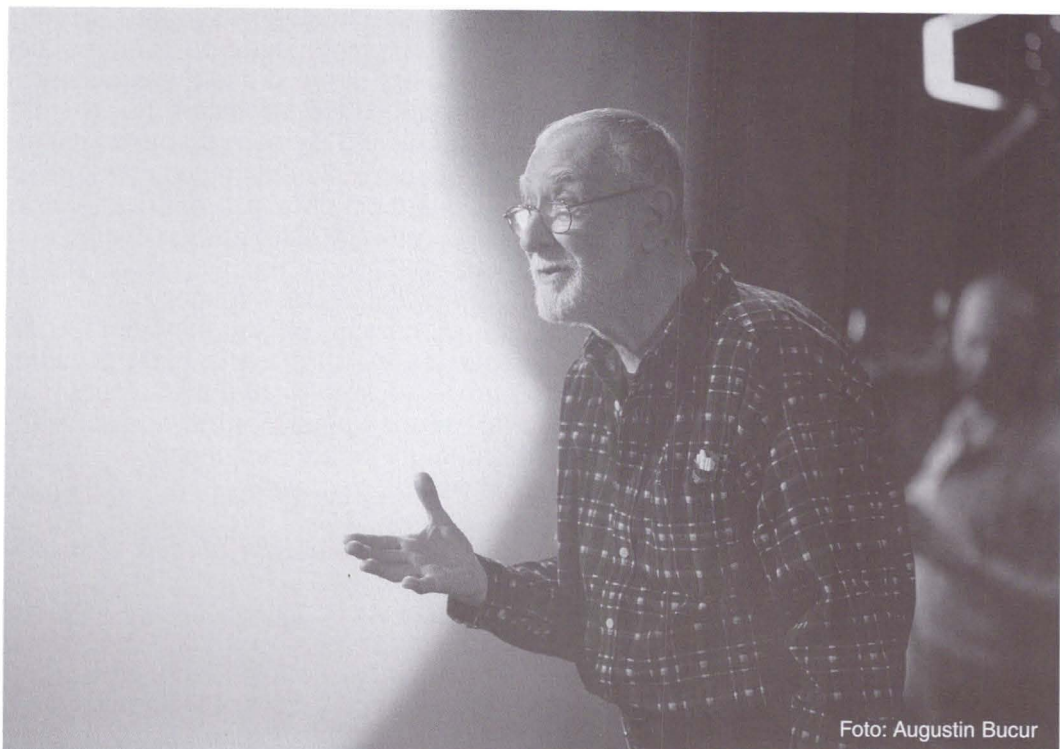

Foto: Augustin Bucur

era fata asta pe care am văzut-o la Municipal... Bibiri asta... Uite, am avut surpriza ca, pentru prima oara în viața mea, după nu știu câte zeci și sute de *Unchiul Vanea*, am văzut-o pe Sonia. Ea, nu că era Sonia, că noi nu știm cum e Sonia, Sonia e o serie de vorbe într-o carte, dar dintr-o dată ziceam: „Aaaaa! Păi, așa e, domnule!” De ce? Nu știu. Așa e! Gata! S-a terminat! Nu mai încape nici o discuție.

L.B.: *Vă dați seama ce se bucură Bibiri dacă citește chestia asta? Dacă-ăș fi Iago, aș tăia-o.*

R.P.: Păi, eu de ce sunt aici? Ca să vă bucur.

R.A.: *Foarte mulți regizori din perioada dumneavoastră au lucrat mult pe text clasic și foarte puțin pe text contemporan. N-au rămas texte care să rezulte din lucrul dumneavoastră efectiv cu un dramaturg viu... și-atunci se pierde mult în timp... Adică, noi tot ne referim la niște spectacole extraordinare pe care le-ați făcut, dar la care noi nu mai avem niciun fel de acces. Voiam să vă întreb doar atât, de fapt: relația dramaturg–regizor e cumva la fel de importantă sau poate chiar mai importantă decât cea cu actorul? În timp măcar?*

R.P.: Dragul meu, eu n-am un răspuns la întrebarea dumatăle. Eu îți spun ce părere am. Eu de la papa Grotowski am învățat că totul se poate în teatru, dar fără actor nu se poate. Regizor nici n-a existat. Decor? Teatrele erau decorul. În *Commedia dell'arte* nu era nici text, nici dramaturg, nici nimic. Prin asta nu vreau să-i neg importanța, dar vreau să spun că, și atunci când faci elogiul dramaturgului, elementul care definește teatrul nu e piesa, ci actorul. Când tu vrei să definești teatrul nu zici: „Dom'le, eu definesc teatru prin aia că Max Reinhardt a fost mare regizor sau prin aia că Shakespeare a scris *Hamlet*.” Metafora lui

Foto: Augustin Bucur

Brook: unde începe teatrul? Când un om trece printr-un spațiu gol și altul privește. Punct. De-aici plecăm. Unde ajungem e foarte departe, dar de-aici plecăm.

R.A.: *E-adevărat. Dar, dacă nu exista Shakespeare, nu exista nici Brook, probabil.*

R.P.: Da, dar tu mi-ai pus o întrebare despre priorități. E foarte important și regizorul, și dramaturgul, și tot ce vrei. Dar, dacă mă întrebi cine e cel mai important eu nu pot să evit răspunsul ăsta.

I.C.: *Eu vreau să pun o întrebare din astea de copil mic. Aveți actori pe care i-ați văzut în ceva și v-au marcat?*

R.P.: Mii. Mi-e greu să ți-i spun. Mii. Uite, acum trei zile când am fost la *Unchiul Vanea*... Și mă uitam la fata asta pe care eu o cunosc de când era aproape copil... Mariana Mihuț... și care mă tulbură de fiecare dată când o văd, mă surprinde cu o altă latură a talentului ei. Nu pot să mă duc și să o văd așa cum mă aștept să o văd. Aici parcă juca literatura realist-fantastică a sud-americanilor ăștia... Marquez... *Un veac de singurătate*... parcă era duhul pământului... Sau când au venit într-un turneu la Stockholm și ea juca un fel de clovn și, când m-am dus la cabină, atât am reușit să-i spun: „Măi, Mariana, te cunosc de când erai copil... știu tot... dar că ai testicule, asta n-o știam!” Ea juca cu mai multă forță decât cel mai bărbat dintre bărbați.

B.M.: *Știm că nu mai lucrați de mult, ne-ați spus asta, dar, dacă ar fi așa ca un vis... apropo de „Mi-s ochii plini de lacrimi și de vise”... dac-ar fi să mai lucrați din Shakespeare, ce-ați alege?*

R.P.: Nu știu, în orice caz niciuna din piesele mari, pentru că nu simt că am destulă putere ca să mă lupt cu clișeele. O piesă mai obscură, poate...

R.A.: *Da' de ce să vă luptați cu clișeele?*

R.P.: Pentru că eu n-am fost niciodată un mare regizor, eu știu asta. Eu am organizat teatru. Poate că-i o prostie ce spun acum, dar eu nu pot să-mi închipui cum aș putea eu să schimb în teatru destinul lui Othello. El e atât de bine ancorat că eu nu mă simt capabil să iau lupta asta cu imaginea lui și să găsec altă imagine în spate.

L.B.: *Și, dacă n-ați fost niciodată un mare regizor, cum ați reușit să întrețineți legenda asta și toată povestea asta din jurul dumneavoastră? Cum ați făcut?*

R.P.: Pentru că asta-i legenda. Eu n-am făcut legenda. Ei au făcut-o. Eu am fost foarte important când am organizat lucruri. Eu știu să adun oameni împreună în jurul unei idei. Asta era tăria mea.

I.C.: *Păi, asta înseamnă să fii un mare regizor, nu?*

R.P.: Nu. Dacă te uiți la Strehler, vezi ce-i un mare regizor. Țsta-i pentru mine cel mai mare. Știi de ce? Multi sunt brilianți, dar Strehler e unul dintre pușinii foarte mari care ia o piesă, o citește bine și dup-aia o pune în scenă. El pune în scenă o piesă, nu face, ca mulți alții, cum se zice în artele plastice – o instalație. Nu face o instalație și pune actorii în instalația asta.

L.B.: *Vi se pare că ați pierdut ceva din cauză că v-ați mutat în alt punct al hărții? Vi se pare că ați fi putut face aici poate lucruri mai mari?*

R.P.: Nu știu. Nici nu umblu după mari lucruri. Eu sunt un mic egoist care umblă după conforturile efemere.

L.B.: *Cum vi se mai pare actorul român? Cam cum e el?*

R.P.: Nu pot să-ți răspund. N-am văzut destul ca să pot să fac o apreciere. Nici măcar amatoristic nu pot să-mi permit o apreciere. Eu știu că marea binecuvântare a actorului român este talentul și marele lui dușman este superficialitatea.

L.B.: *Mai veniți la workshopuri?*

R.P.: Dacă mai trăiesc, poate. Eu știu?! La vârsta mea, să nu mai pui întrebări de-astea.

L.B.: *Dar Caragiale v-ar plăcea să montați?*

R.P.: N-am destul umor ca să montez Caragiale.

L.B.: *Cum n-aveți? Și noi de ce ne-am hlizit incontinuu zece zile cât a durat workshopul?*

R.P.: Pentru că eu am umor la cârciumă, n-am umor să fac comedie.

L.B.: *Și, dacă faceți așa cum ne-ați învățat? O luăm cu pași mici, fără să ne lăsăm copleșiți de greutatea operei? Veniți la teatru la început. Puteți să faceți asta? Puteți. Începeți repetiția. Puteți? Puteți. Vine actorul, spune prima replică. Puteți? Puteți. Nu așa ne-ați învățat? Să nu ne lăsăm copleșiți? S-o luăm cu pași mici?!*

R.P.: *(râde triumfător):* V-am învățat prost.

L.B.: *Acum ne spuneți?*

R.P.: Păi, când? În timp ce vă învățam? *(Râde iar)* Păi, mă dădeați afară.

L.B.: *Dați-ne un sfat.*

R.P.: O să fiu patetic... Să-ți faci întotdeauna treaba ta până la capăt, că atunci se va găsi și cineva să se uite la ea. Dacă o faci numai pe jumătate, doar atât cât să arăți că ți-ai făcut partea ta... Nu știu... e ca la Fellini... dacă-ți faci treaba, se vede.